

De Internet 1996 Wereldtentoonstelling
een wereldtentoonstelling als middel voor de
promotie van het internet

HT de Beer

0135135

H.T.deBeer@students.uu.nl

Eindhoven, 20 januari 2005

Inleiding

Het internet, het wereldwijde computernetwerk werd in de tweede helft van de jaren negentig van de twintigste eeuw erg populair, er werd zelfs gesproken van een nieuw tijdperk, het informatietijdperk. In dit tijdperk is informatie wereldwijd beschikbaar, en wordt informatie over allerhande onderwerpen op het net gezet. Het internet is als het ware een permanente tentoonstelling van alles waartoe de mens machtig is, een tentoonstelling over de wonderen van de natuur, het universum en meer, het internet is als het ware een grote werldeentoonstelling.

Het idee of concept van een werldeentoonstelling lijkt daarom ook achterhaald, meer nog dan alle informatie die op zo'n werldeentoonstelling aangeboden kan worden, kan en wordt ook aangeboden op het internet. Kortom, wat is nog het nut van een werldeentoonstelling in het informatie-tijdperk?

Natuurlijk wordt er op zo'n werldeentoonstelling amusement geboden aan de bezoekers, werldeentoonstellingen zijn tegenwoordig grote parken vol met mooie paviljoens waar landen van over heel de wereld zich op zijn best presenteren. Het nut van een werldeentoonstelling voor een organiserende regio is dan ook duidelijk, het is goed voor de regionale ontwikkeling van het toerisme en de economie, daarover bestaat geen misverstand.

Werldeentoonstellingen in het verleden waren echter waardevoller in die zin dat een werldeentoonstelling het podium was voor allerhande ideeën en doeleinden, van een algemeen beschavingsoffensief tot politieke propaganda. Werldeentoonstellingen waren de plaats waar naties met elkaar wedijverden, de plaats waar naties zichzelf op de kaart probeerden te zetten, zowel internationaal als nationaal. Vooral voor het organiserende land was een werldeentoonstelling naast een prestigieus project een bindende factor van nationaal belang. De vraag is dan ook of werldeentoonstellingen in het informatietijdperk ook nog dergelijke toegevoegde waarde hebben.

Ook in 1996 vond er een werldeentoonstelling plaats, de Internet 1996 Werldeentoonstelling¹, een werldeentoonstelling op het internet. Deze werldeentoonstelling was een particulier initiatief van de Amerikaanse econoom en internetpionier Carl Malamud die om een internetaudioproject te financieren met het idee kwam om een werldeentoonstelling te organiseren². En met succes, voor een werldeentoonstelling op internet was interesse, Malamud kreeg voldoende donaties in hardware en andere middelen bijeen om de internetwerldeentoonstelling werkelijkheid te laten worden.

Als het nut van gewone werldeentoonstellingen in het informatietijdperk al in twijfel getrokken kan worden, wat kan dan het nut zijn van een internetwerldeentoonstelling? Deze vraag staat centraal in dit essay en zal

¹<http://parallel.park.org>

²MalamudALxvi

beantwoord worden door een aantal deelvragen.

Allereerst wordt ingegaan in hoeverre de Internet 1996 Wereldtentoonstelling past in de traditie van wereldtentoonstellingen. Daarna, in de volgende paragraaf, komt het nut van de internetwereldtentoonstelling voor de nationale ontwikkeling aan bod. De derde deelvraag onderzoekt het doel van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling, in hoeverre heeft de internetwereldtentoonstelling beantwoord aan dat doel? Uiteindelijk wordt in de conclusie de vraag beantwoord.

Bij de beantwoording van vraagstelling is gebruik gemaakt van drie soorten bronnen. Allereerst is er een overzichtsboek over de Internet 1996 Wereldtentoonstelling, geschreven door de initiator en organisator van de Internet 1996 wereldtentoonstelling: Carl Malamud, *A world's fair for the global village*.

Daarnaast zijn er krantenartikelen uit Nederlandse kranten over deze wereldtentoonstelling gebruikt. Deze artikelen kunnen een beeld geven over hoe op deze tentoonstelling gereageerd werd. Natuurlijk is ook gebruik gemaakt van de webpagina van de tentoonstelling zelf, het is immers een internetwereldtentoonstelling.

De Internet 1996 Wereldtentoonstelling en de traditie van wereldtentoonstellingen

Wat we ons moeten voorstellen bij een wereldtentoonstelling is duidelijk: een mooi park met vele paviljoens waarmee de deelnemende landen zich presenteren aan de bezoeker. De bezoeker kan dan door het park wandelen en een aantal paviljoens bezichtigen dan wel bezoeken. Wat we ons voor moeten stellen bij een internetwereldtentoonstelling is daarentegen minder duidelijk. Alhoewel tegenwoordig internet gemeengoed is, was dat midden jaren negentig van de vorige eeuw nog zeker niet het geval. Misschien is dat ook wel goed te zien aan de Internet 1996 Wereldtentoonstelling.

Deze wereldtentoonstelling bestond (en bestaat voor een deel nog steeds) uit een centrale webpagina, met hyperlinks naar delen van de tentoonstelling³. Wat meteen opvalt is het teruggrijpen naar de traditie van eerdere wereldtentoonstellingen. Zo zijn de hyperlinks naar (centrale) delen van de tentoonstelling afbeeldingen van markante gebouwen van eerdere tentoonstellingen, bijvoorbeeld het *Crystal Palace* uit Londen 1851⁴ of het *Anatomium* uit 1958 te Brussel⁵. Van een aantal wereldtentoonstellingen is ook een korte beschrijving te vinden⁶.

Op de *About* pagina van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling wordt

³<http://parallel.park.org/main.html>

⁴<http://parallel.park.org/Pavilions/>

⁵http://parallel.park.org/Pavilions/more_01.html

⁶<http://parallel.park.org/Pavilions/WorldExpositions/>

die bestaande traditie ook geduid⁷. Overigens loopt deze traditie volgens de makers van de pagina van Londen 1851 tot New York 1939 en wordt er voornamelijk gewezen op de technische vernieuwingen die tijdens deze tentoonstellingen gepresenteerd werden⁸. Het bestaansrecht van deze internetwereldtentoonstelling wordt gehaald uit de vergelijking tussen de eerdere wereldtentoonstellingen die de verworvenheden van het Industriële tijdperk brachten en deze nieuwe tentoonstelling die de verworvenheden van het informatietijdperk brengen zou: ‘As we leave the industrial age and enter a new age of information, it is time for a new kind of world’s fair’⁹.

Of het echt een nieuw soort wereldtentoonstelling was, valt te betwijfelen. Naast de directe verwijzingen naar de traditie van wereldtentoonstellingen worden ook vele begrippen uit die traditie gebruikt, al dan niet als metafoor. De tentoonstelling bestaat uit paviljoens (webpagina’s), die paviljoens worden gecategoriseerd, per land worden inzendingen gegroepeerd, er zijn prijzen te winnen voor de beste paviljoens (zowel een publieksprijs als een jury-prijs), er is een mascotte met de naam Pipo, enz. Er is zelfs een sitemap die in de vorm van een afbeelding van een heus park gegoten is¹⁰, waarbij de verschillende gebouwen op de afbeelding verwijzen naar de verschillende subsecties van de webpagina van de internettentoonstelling.

Al met al is deze internetwereldtentoonstelling erg letterlijk een wereldtentoonstelling op het internet. Natuurlijk zijn er ook genoeg verschillen te vinden tussen wereldtentoonstellingen en internetwereldtentoonstellingen, maar het concept, het idee van een wereldtentoonstelling is met de Internet 1996 Wereldtentoonstelling niet veranderd.

Een van de opvallende verschillen is het feit dat alles en iedereen een paviljoen kan openen, over willekeurig welk onderwerp. De inhoud van de tentoonstelling, het tentoongestelde is dus voor een groot deel onafhankelijk van de tentoonstelling zelf, sterker nog, de paviljoens ofwel de webpagina’s zijn enkel als hyperlink aanwezig op de centrale tentoonstelling. Hierdoor zijn veel paviljoens ook geen landenviljoens, maar webpagina’s gemaakt door particulieren, door hobbyisten. De grote nadruk die bij gewone wereldtentoonstellingen ligt bij de deelnemende landen en het organiserende land in het bijzonder, is hier afwezig.

Van de aangemelde paviljoens kan gezegd worden dat het een mix is van informatieve webpagina’s, overheidspagina’s, pagina’s van of over organisaties, persoonlijke pagina’s, amusementspagina’s, commerciële pagina’s, enz. Kortom net zo’n mix als bij gewone wereldtentoonstellingen gevonden kan worden, maar met het grote verschil dat er geen opbouw, geen lijn of structuur in de verschillende paviljoens is te ontdekken. De Internet 1996 Wereldtentoonstelling is eerder een verzameling informatieve pagina’s dan

⁷<http://parallel.park.org/About/Fair/>

⁸Ibidem.

⁹Ibidem.

¹⁰<http://parallel.park.org/Map/fairground.html>

een met zorg samengestelde tentoonstelling.

Naast paviljoens kent de Internet 1996 Wereldtentoonstelling nog twee andere concepten: *places* en *events*¹¹. Een *place* is een publieke plaats in de echte wereld waar bezoekers de tentoonstelling konden bezoeken via daar aanwezige computers. Overigens droomde de organisatie over duizenden van dergelijke plaatsen¹², maar het bleef bij enkele verspreid over de wereld. Hierdoor kreeg de internetwereldtentoonstelling geen fundamentele plaats in de echte wereld, iets wat gewone wereldtentoonstellingen met de grote parken wel hebben.

Events waren gebeurtenissen die in 1996 plaats vonden en zichtbaar op het internet aanwezig waren, zoals de schaakwedstrijd tussen de computer Deep Blue en schaker Kasparov, de Brainopera, speciaal voor de tentoonstelling gecomponeerd en uitgevoerd, de Uitmarkt en de sluitingsceremonie¹³. Ook hier gold dat eenieder elk willekeurig *event* of *place* kon aanmelden, als maar aan beschreven criteria voldaan was.

Het nut van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling voor de nationale ontwikkeling

Een wereldtentoonstelling werd voorheen altijd georganiseerd door één natie, en ondanks het feit dat zo'n wereldtentoonstelling juist de plaats was waar verschillende naties zichzelf presenteerden aan de bezoeker, drukte de organiserende natie haar stempel op heel de tentoonstelling. Het organiseren van een wereldtentoonstelling was een prestigieus project, dat de kracht, de mogelijkheden en eenheid van de organiserende natie kon laten zien.

De Internet 1996 Wereldtentoonstelling daarentegen werd niet gehouden op een plaats, werd niet georganiseerd door een natie, het was een internationaal particulier project. Dat neemt niet weg dat er wel degelijk plaatsen in de wereld aan te wijzen zijn waar de Internet 1996 Wereldtentoonstelling nadrukkelijker aanwezig was dan enkel 'via het internet', namelijk via de eerder besproken *places*.

Volgens Malamud was het niet de bedoeling enkel een virtuele wereldtentoonstelling te bouwen, maar om op echte publieke plaatsen in de wereld computers te krijgen waar bezoekers de tentoonstelling konden bekijken¹⁴. Een van die plaatsen was De Waag in Amsterdam¹⁵, een gebouw uit 1488 werd dus een portaal tot het internet van eind twintigste eeuw. Het waren ook juist dergelijke plaatsen, in Nederland ook nog enkele bibliotheken en

¹¹http://parallel.park.org/About/Fair/basic_concepts.html

¹²Malamud, *A world's fair*, 31.

¹³Ibidem, 45-65.

¹⁴Malamud, *A world's fair*, 31.

¹⁵Ibidem, 37.

een internetcafé in Amsterdam, Leiden en Den Haag¹⁶, waar mensen die onbekend met het fenomeen internet de werelddtentoonstelling konden bezoeken en kennis maken met het internet. Echter deze aanwezigheid kan verre van nationaal genoemd worden, laat staan dat het enige bijdrage aan de nationale ontwikkeling geleverd kan hebben.

Overigens viel het idee van een internetwerelddtentoonstelling in Nederland en met name in Amsterdam erg goed. Zo hebben de minister van economische zaken Wijers en de burgemeester van Amsterdam Patijn aanbevelingsbrieven geschreven voor de Internet 1996 Werelddtentoonstelling, Patijn schrijft zelfs dat hij verheugt is dat Amsterdam actief bij de werelddtentoonstelling is betrokken¹⁷.

En Amsterdam was inderdaad actief betrokken bij de tentoonstelling, als een van de officiële organisatoren van de Internet 1996 Werelddtentoonstelling¹⁸, en dat uitte zich in een aantal initiatieven. Zo was de Uitmarkt via internet te bezoeken en via de Uitmarkt het internet, profiteerde de digitale stad Amsterdam van de snellere verbindingen die de werelddtentoonstelling met zich mee bracht en kregen alle Amsterdamse bibliotheken computers om iedereen zo de gelegenheid te geven de tentoonstelling te bezoeken¹⁹.

Daarnaast plaatste de gemeente Amsterdam een project voor elektronische inspraak via internet op de werelddtentoonstelling²⁰. Al met al betekende de Internet 1996 Werelddtentoonstelling voor de gemeente Amsterdam een goede gelegenheid om zelf en de burgers kennis te laten maken met het internet, zoals het ook voor enkele overheden in binnen- en buitenland een goede gelegenheid bleek. Maar ook hier geldt dat het nauwelijks van nationaal belang geweest kan zijn, daarvoor waren de initiatieven en de doordringing van de internetwerelddtentoonstelling te gering.

Hierdoor werd deze werelddtentoonstelling niet een nationale aangelegenheid, wat werelddtentoonstellingen in het verleden vaak wel waren. Het werd een echte internationale tentoonstelling, een echte werelddtentoonstelling, in die zin dat over heel de wereld plaatsen als Amsterdam waren waar de tentoonstelling als het ware gehouden werd. Zelfs letterlijk, de computers die het *Central park* van de tentoonstelling draaiende hielden, werden geplaatst

¹⁶<http://parallel.park.org/Netherlands/places/>

¹⁷Aanbevelingsbrief van S. Patijn, burgemeester van Amsterdam aan Blokzijl, de Nederlandse coördinator van de Internet 1996 Werelddtentoonstelling (29 juni 1995), http://parallel.park.org/Netherlands/going_dutch/letters_of_support/adam.html; Aanbevelingsbrief van G.J. Wijers, Minister van Economische Zaken aan Blokzijl, de Nederlandse coördinator van de Internet 1996 Werelddtentoonstelling (19 maart 1995), http://parallel.park.org/Netherlands/going_dutch/letters_of_support/wijers.html.

¹⁸Tjalling van Dijk, 'Werelddtentoonstelling op Internet', *Algemeen Dagblad* (3 januari 1996) 21.

¹⁹Addie Schulte, 'Wereldexpo Internet - met koeien', *Het Parool* (17 januari 1996) 11.

²⁰Inspraak over stadsbestuur vanachter het beeldscherm', *Het Parool* (5 februari 1996) 10.

in de Verenigde Staten, Europa, Azië en Australië²¹.

Toch was er wel sprake van een indeling in zogenaamde nationale paviljoens of nationale subwebpagina's van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling. Zo was er ook een Nederlands paviljoen. Dit Nederlandse paviljoen heeft twee ingangen: een moderne die iets weg heeft van een Mondriaan en een gewone die een foto van de wereldtentoonstelling van Amsterdam 1883 laat zien. Beide dus verwijzingen naar het Nederlandse cultureel erfgoed. Overigens zijn ook op de hoofdpagina afbeeldingen van vroegere tentoonstellingen te zien²², dus ook op nationaal niveau een teruggrijpen op de al bestaande traditie van wereldtentoonstellingen.

Overigens vindt De Volkskrant dat juist het Nederlandse paviljoen geen 'fraai-plaatje-met-een-herkenbaar-nationale-sfeer' is zoals de andere landenpaviljoens²³. Hierbij wordt op de tweede Mondriaan-achtige ingang van het paviljoen gedomd. Of dit wel of niet iets typisch Nederlands is, valt te betwisten, maar in het zelfde artikel wordt weer wel op de link met Mondriaan gewezen en naar het 'smal randje tijgerprint' dat de tolerantie van de Nederlanders zou moeten illustreren²⁴.

Wat opvalt is het feit dat het Nederlandse paviljoen een verzameling van ongerelateerde webpagina's is, veroorzaakt doordat iedereen een pagina kan toevoegen. Toch is er wel een indeling in soorten paviljoens gemaakt, zo zijn er dierenpaviljoens, commerciële paviljoens, bibliotheken, cultuurpaviljoens, enz.

Van de meer zeventig door Nederlanders ingezonden webpagina's²⁵ zijn er ook enkele paviljoens te vinden die typisch Nederlands genoemd kunnen worden: een kaas-site, een koeiensite met een echte koe-simulator, een site over het Rembrandt onderzoeksproject, een Sinterklaassite, Een Mondriaansite, een site over Amsterdam, een site over Delft, een site van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat over het laatste stukje van de stormvloedkering en een tweetal sites van Oranjefans. Opvallend is weer wel dat een aantal van deze sites door de Nederlandse organisatie van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling geïnitieerd zijn²⁶.

Deze webpagina's waren erg populair, zeker de koesimulator en het Rembrandt onderzoeks project, de koesimulator zelf zo zeer dat er onder Japanse boeren stemmen opgingen om een eigen koesimulator te bouwen om te laten zien dat het 'onzin is dat jullie Nederlandse koeien beter zijn'²⁷. Hieruit blijkt dat er wel iets van een internationale competitie is gebleven op de

²¹Malamud, *A world's fair*, 160,161.

²²<http://parallel.park.org/Netherlands/main.html>

²³'Kaas, koeien en Rembrandt staan op Internet in het paviljoen', *De Volkskrant* (16 april 1996) 6.

²⁴Ibidem.

²⁵Malamud, *A world's fair*, 205.

²⁶Malamud, *A world's fair*, 203-205.

²⁷Als geciteerd in Tjalling van Dijk, 'Wereldtentoonstelling op Internet', *Algemeen Dagblad* (3 januari 1996) 21.

internetwereldtentoonstelling, alhoewel niet van naties onderling.

Overigens wilde de Nederlandse overheid wel proberen de wereldtentoonstelling te gebruiken om de Nederlanders te tonen 'hoe hoogwaardige kunstwerken een bijdrage leveren aan de veiligheid van Nederland'²⁸ door een website over het laatste deel van de Deltawerken toe te voegen aan de wereldtentoonstelling. Of hiermee de Nederlandse burger bereikt is geworden, valt echter te betwijfelen.

Van een bijdrage aan de nationale ontwikkeling kan echter geen sprake geweest zijn. Natuurlijk hebben de organisaties die in de internetwereldtentoonstelling geparticipeerd hebben ervaring opgedaan met betrekking tot het gebruik van het internet, maar dat zal geen directe invloed op de nationale ontwikkeling gehad hebben. De natie was daarvoor te weinig bij het project betrokken.

Het nut van de internetwereldtentoonstellingen: promotie van het internet

In voorgaande paragrafen is gebleken dat de Internet 1996 Wereldtentoonstelling niet echt iets nieuws toevoegt aan de al bestaande traditie van wereldtentoonstellingen. Verder is de nadruk die bij normale tentoonstellingen ligt bij de nationale paviljoens of bij de organiserende natie verdwenen in de internetwereldtentoonstelling, er is namelijk geen organiserend land, en iedereen kan zich aanmelden. Gevolg was dat de nationale paviljoens bestonden uit een verzameling onsamenhangende webpagina's, die niet bijgedragen hebben aan de nationale ontwikkeling.

Dit wil nog niet zeggen dat de Internet 1996 Wereldtentoonstelling geen nut heeft gehad, het doel van de tentoonstelling is namelijk nog niet besproken. Het doel dat Chris Malamud had met de Internet 1996 Wereldtentoonstelling was drieledig.

Allereerst wilde hij een groot aantal mensen kennis laten maken met het internet. Daarnaast technici bijeenbrengen om een gemeenschappelijk publiek project tot stand te brengen. Het derde doel was om diezelfde technici te verleiden om een erg zichtbaar resultaat te verkrijgen²⁹. In Malamuds visie is een wereldtentoonstelling an sich niet het doel, het gaat hem duidelijk om de techniek van het internet, de wereldtentoonstelling is daarbij een middel.

Die nadruk op de techniek spreekt trouwens ook uit het uiteindelijke document dat ten grondslag ligt aan Malamuds wereldtentoonstelling³⁰ en zijn

²⁸'Stormvloedkering op Internet', *Algemeen Dagblad* (8 oktober 1996) 5.

²⁹Carl Malamud, 'Confidential: 1996 Internet World's Fair', een email aan marty, luther, steph, systems van maandag 8 augustus 1994. Het email gaat over de doelen en ideeën over de Internet 1996 Wereldtentoonstelling. <http://parallel.park.org/Cdrom/TheNot/-Mail/FairMyMailBox/msg00000.html>.

³⁰Carl Malamud, '1996 Internet World's Fair, Plain Text Version', een email aan zichzelf

boek over de tentoonstelling. Hij spreekt over netwerken, problemen bij het construeren van een groot internationaal wereldomspannend computernetwerk, over de computers, over internet, maar weinig over de tentoonstelling zelf. In zijn boeken komen wel stukken van de uiteindelijke tentoonstelling aan bod, maar het hoofddeel bestaat toch uit de technische kant.

Over de paviljoens merkt hij op dat iedereen en alles paviljoens kunnen openen, en dat met dergelijke paviljoens twee doelen nagestreefd worden: 'bringing the real world into cyberspace. Bring cyberspace into the real world'³¹. Hiermee geeft hij aan dat het bij de Internet 1996 Wereldtentoonstelling niet enkel gaat om informatie op het internet te zetten, maar juist ook om het internet te laten zien aan mensen die daar onbekend mee zijn³². Het gaat hem dus echt om de promotie van en leren omgaan met het internet, niet om de inhoud van de tentoonstelling zelf.

De vraag is of die promotie van het internet bij niet-internetters geslaagd is, is een moeilijk te beantwoorden vraag. Wel heeft het internet een hoge vlucht genomen in de laatste helft van de negentiger jaren van de twintigste eeuw, zelfs zozeer dat het nu gemeengoed is geworden. Of de Internet 1996 Wereldtentoonstelling daartoe heeft bijgedragen valt te betwijfelen, al zal de tentoonstelling best enkele mensen 'omgekregen' hebben om het internet te gaan gebruiken.

Conclusie

De vraag die centraal staat in dit essay is wat het nut was van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling. Deze vraag vloeide voort uit de vraag wat het nut van werelddtentoonstellingen in het algemeen is in het informatietijdperk, het internet kan immers gezien worden als een grote werelddtentoonstelling.

De beantwoording van de vraag valt uiteen in drie delen. Allereerst wordt de plaats van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling in de traditie van werelddtentoonstellingen bepaald. Hieruit blijkt dat de Internet 1996 Wereldtentoonstelling voornamelijk voortbouwd op al bestaande concepten en zelfs veel beeldmateriaal van eerdere tentoonstellingen gebruikt. Het is als het ware een gewone tentoonstelling op het internet, maar aan het concept van werelddtentoonstellingen wordt weinig toegevoegd.

Wel uniek is het feit dat iedereen over alle onderwerpen paviljoens of webpagina's kon openen, de fundamentele plaats die landenpaviljoens en het organiserende land innamen op eerdere tentoonstellingen is dus verdwenen. De internetwerelddtentoonstelling was een particulier internationaal initiatief, naties speelden niet de hoofdrol.

van dinsdag 31 januari 1995 met de uiteindelijke versie van de doelstellingen en ideeën over de Internet 1996 Wereldtentoonstelling. <http://parallel.park.org/Cdrom/TheNot/-Mail/FairMyMailBox/msg00013.html>.

³¹Ibidem.

³²Ibidem.

Dit had gevolgen voor de nationale paviljoens, die zijn verworpen tot een verzameling van onsamenhangende webpagina's. Het Nederlandse paviljoen kent ongeveer zeventig pagina's, maar ondanks een indeling in categorieën zit er geen idee achter wat precies bereikt zou moeten worden met het nationale paviljoen. Wel zijn er enkele typisch Nederlandse sites, bijvoorbeeld over koeien, kaas en Rembrandt. Kortom het nationale paviljoen bestaat niet echt op de Internet 1996 Wereldtentoonstelling.

Toch valt op dat in die steden waar de tentoonstelling wel meer aandacht krijgt, zoals in Amsterdam, dat daar de integratie van het internet met de stad en het publieke groter is, maar bij lange na niet zo groot als het effect dat een echte wereldtentoonstelling zou hebben op een stad.

Overigens was het doel van de organisatie van de tentoonstelling niet zozeer om een mooie tentoonstelling qua inhoud te maken, het ging Carl Malamud en anderen er juist om het internet te promoten. Het doel was om een groot internationaal internet project op te zetten, niet om een boodschap uit te dragen met de tentoonstelling anders dan dat het internet een mooi medium is.

De vraag of de Internet 1996 Wereldtentoonstelling nut heeft gehad is tweeledig. Aan de ene kant heeft het geen bijdrage aan het concept van wereldtentoonstellingen geleverd en is het in deze vorm totaal ongeschikt voor nationale paviljoens. Aan de andere kant heeft het wel zijn nut gehad als middel om een nieuwe technologie te promoten. Of het effect van deze promotie groot is geweest, is moeilijk te bepalen, maar zeker is wel dat het internet als zodanig een grote vlucht heeft genomen na de Internet 1996 Wereldtentoonstelling.

Literatuur

Aanbevelingsbrief van S. Patijn, burgemeester van Amsterdam aan Blokzijl, de Nederlandse coördinator van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling (29 juni 1995), http://parallel.park.org/Netherlands/going_dutch/letters_of_support/adam.html.

Aanbevelingsbrief van G.J. Wijers, Minister van Economische Zaken aan Blokzijl, de Nederlandse coördinator van de Internet 1996 Wereldtentoonstelling (19 maart 1995), http://parallel.park.org/Netherlands/going_dutch/letters_of_support/wijers.html.

Dijk, Tjalling van, 'Wereldtentoonstelling op Internet', *Algemeen Dagblad* (3 januari 1996) 21.

'Inspraak over stadsbestuur vanachter het beeldscherm', *Het Parool* (5 februari 1996) 10.

Malamud, Carl, *A world's fair for the global village* (MIT 1997).

Malamud, Carl, 'Confidential: 1996 Internet World's Fair', een email aan marty, luther, steph, systems van maandag 8 augustus 1994. Het

email gaat over de doelen en ideeën over de Internet 1996 Wereldtentoonstelling. <http://parallel.park.org/Cdrom/TheNot/Mail/FairMyMailBox/msg00000.html>.

Malamud, Carl, '1996 Internet World's Fair, Plain Text Version', een email aan zichzelf van dinsdag 31 januari 1995 met de uiteindelijke versie van de doelstellingen en ideeën over de Internet 1996 Wereldtentoonstelling. <http://parallel.park.org/Cdrom/TheNot/Mail/FairMyMailBox/msg00013.html>.

'Kaas, koeien en Rembrandt staan op Internet in het paviljoen', *De Volkskrant* (16 april 1996) 6.

<http://parallel.park.org>

De Internet 1996 Wereldtentoonstelling startpagina. Het centrale gedeelte van de tentoonstelling is nog op internet beschikbaar via dit adres. Van de paviljoens is zo goed als niets meer over, enkel dode hyperlinks.

Schulte, Addie, 'Wereldexpo Internet - met koeien', *Het Parool* (17 januari 1996) 11.

'Stormvloedkering op Internet', *Algemeen Dagblad* (8 oktober 1996) 5.